

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Թեստերի մշակման սկզբունքներն ու ձևերը

Կատարող՝ Սոնա Մինասյան

Դպրոց՝ Ա.Մարգարյանի անվան թիվ 29 ավագ դպրոց

Առարկա՝ Հայոց լեզու և գրականություն

Կազմակերպություն՝ « Լեոյի անվան հ.65 ավագ դպրոց » ՊՈԱԿ

Խմբի պատասխանատու՝ Անահիտ Զոհրաբյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ-----	2
1.ԹԵՍՏԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ/ՁԵՎԵՐԸ-----	4
2.ԹԵՍՏԵՐԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ-----	8
3.ԹԵՍՏԵՐԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ-----	12
4. ԹԵՍՏԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ-----	17
ՎԵՐՁԱԲԱՆ-----	18
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ-----	20
ՀԱՎԵԼՎԱԾ-----	21

ՆԱԽԱԲԱՆ

Կրթության գործընթացի արդյունավետությունը պայմանավորված է առաջին հերթին աշակերտների գիտելիքների որակի ստուգմամբ և գնահատմամբ:

Ուսուցչի կողմից աշակերտին փոխանցված բոլոր գիտելիքները, աշակերտի կողմից ձևավորված հմտություններն ու կարողությունները ենթակա են զարգացման, վերահսկման և գնահատման:

Վերջին տասնամյակներում կրթական համակարգում նախընտրությունը տրվել է թեստային աշխատանքներին: Թեստերի միջոցով ուսուցիչները հնարավորություն են ունենում պարզել աշակերտների գիտելիքների մակարդակը և արդյունավետ կազմակերպել ուսումնական գործընթացը: Թեստային աշխատանքների ընթացքում սովորելը զուգորդվում է գնահատման հետ: Սա խրախուսում է ուսուցիչներին և աշակերտներին հավասարակշռված մոտեցում ցուցաբերել առարկայի նկատմամբ և հնարավորություն է տալիս պարզելու, թե որտեղ է գտնվում աշակերտն ուսուցման ճանապարհին, և որը պետք է լինի ուսուցչի հաջորդ քայլն՝ աշակերտի գիտելիքի մակարդակի բարձրացման համար: Ըստ լեզվաբան Ջոն Բրայն Հիտոնի՝ թեստերը կարող են օգտագործվել ինչպես ուսուցման գործընթացի ուժեղ և թույլ կողմերը ցույց տալու, այնպես էլ ուսուցիչների աշխատանքը բարելավելու նպատակով: Նրանք կարող են մատնանշել, թե ինչին պետք է ավելի մեծ ուշադրություն դարձնել:

Ավելին, ըստ անգլիացի լեզվաբան Չարլզ Ալդերսոնի՝ չպետք է մոռանալ, որ թեստերով կազմակերպված քննությունների ժամանակ ուսուցիչներն ավելի քիչ են աջակցում սովորողներին: Աշակերտները պետք է ինքնուրույն գլուխ հանեն, նրանք չեն կարող ապավինել ուսուցչի օգնությանը, եթե անգամ կասկածում են:

Աշակերտները գիտեն, որ առօրյա դասերին ուսուցիչը միշտ պատրաստ է օգնել, հետևաբար՝ ոչ ոք չի վախենում սխալվելուց, սակայն թեստային աշխատանքների ժամանակ ուսուցչի օգնությունը բացառվում է կամ հասցվում է մինիմումի:

Ինչ վերաբերում է Հիքսին, մենք կարող ենք նշել նրա կողմից ուսուցիչներին առաջարկվող որոշ օգտակար և գործնական գաղափարներ, որոնք օգտագործվում են

դասարանում: Նա առաջարկում է սովորողներին ուղղակիորեն ներգրավել թեստավորման գործընթացին: Նա կարծում է, որ դա սովորողներին հնարավորություն կտա պատկերացնել, թե ինչպես են կազմվում և փորձարկվում թեստերը, և որ ամենակարևորն է, դա կնվազեցնի վախը, որին կարող են բախվել սովորողները: Ավելին, յուրաքանչյուր թեստի վերջում սովորողներին կարելի է հարցնել իրենց մտորումների մասին: Եթե առկա է բազմակի ընտրություն, ինչն է նրանց օգնում ճիշտ կռահել, ինչ են նրանք օգտագործում դրա համար:

Այնուամենայնիվ, թեստը լրացնելիս և թեստի գործունեությամբ զբաղվելու համար մենակ մնալիս աշակերտները խուճապի են մատնվում և մոռանում այն ամենը, ինչ նախկինում գիտեին: Հեղինակը կարծում է, որ ուսուցիչը պետք է սովորեցնի աշակերտներին հաղթահարել թեստերի նկատմամբ վախը և օգնի նրանց ձեռք բերել ինքնուրույն աշխատելու ունակություն՝ հավատալով սեփական գիտելիքներին: Սովորողներին պետք է վստահություն ներշնչել: Այստեղ մենք կարող ենք վկայակոչել Հիթոնին, ով գտնում է, որ սովորողների խրախուսումը կենսական տարր է լեզվի ուսուցման մեջ: Մեկ այլ հարց, որը կարող է ծագել այստեղ, այն է, թե ինչպես հասնել վերը նկարագրված նպատակին, ինչպես խրախուսել սովորողներին: Մեր հաջողությունը մեզ դրդում է ավելի շատ սովորել, քաջալերում է մեզ շարունակել ուսումը, նույնիսկ եթե դա բավականին դժվար է:

Քերականական հմտությունների վերահսկումը հատկապես կարևոր է ուսուցման գործընթացում, քանի որ այն կրթական գործընթացի կարևոր բաղադրիչներից է: Քերականությունը գերակա գործնական նշանակություն ունի, քանի որ այն ապահովում է բանավոր և գրավոր հաղորդակցության հմտությունների ձևավորումը: Քերականական հմտությունների վերահսկումը կարող է լինել ավանդական (թելադրություն, շարադրություն, փոխադրություն, ինքնուրույն աշխատանք, ռեֆերատ) կամ թեստային: Վերահսկողության թեստային ձևն առանձնանում է ուսուցման արդյունքների չափման օբյեկտիվությամբ, քանի որ դրանք առաջնորդվում են ոչ թե ուսուցչի սուբյեկտիվ կարծիքով, այլ օբյեկտիվ էմպիրիկ

չափանիշներով: Շատ կարևոր է նաև, որ դպրոցական ավարտական ատեստավորումը, այն է՝ միասնական պետական քննությունը, անցկացվի թեստերի տեսքով, որոնց, իհարկե, աշակերտները պետք է պատրաստ լինեն: Սա որոշում է ընտրված թեմայի արդիականությունը:

1. ԹԵՍՏԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ/ՁԵՎԵՐԸ

Աշխատությունում կքննարկվի թեստերի որոշ տեսականեր, որոնք այսօր մեր կողմից կիրառվում են դպրոցում:

1. Ախտորոշիչ թեստ

Այս թեստերն օգտագործվում են՝ սովորողների նախնական գիտելիքները ,ախտորոշելու համար: Սովորաբար ախտորոշիչ թեստերն իրականացվում են ուսման նոր փուլի սկզբում, օրինակ, երբ աշակերտներն ընդունվում են ավագ դպրոց կամ վերադառնում են ամառային արձակուրդներից:

Ամեն տարի դպրոցի տնօրենությունը հատուկ ծրագիր է մշակում, որտեղ յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է գրի, թե երբ և ինչպես է պատրաստվում ստուգել իր աշակերտներին: Ուսուցիչները օգտագործում են ախտորոշիչ թեստավորման տվյալները՝ որոշելու, թե ինչը ինչպես պետք է դասավանդեն: Օրինակ՝ թեմայի դասավանդման ընթացքում ավելի շատ ժամանակ պետք է հատկացնել այն նյութերին, որոնք սովորողների մոտ դժվարություններ են առաջացրել: Ախտորոշիչ թեստավորման արդյունքները պահվում են ողջ տարվա ընթացքում: Ուսումնական տարվա վերջում ուսուցիչներից պահանջվում է համեմատել դրանց արդյունքներն ամփոփիչ թեստերի արդյունքների հետ: Լեզվաբան Արթուր Հյուզը նշում է, որ աշխտորոշիչ թեստերը հայտնաբերում են սովորողների թույլ և ուժեղ կողմերը, իսկ լեզվաբան Հիթոնը նման տեսակի թեստերը համեմատում է հիվանդի ախտորոշման, իսկ ուսուցչին՝ ախտորոշող բժշկի հետ: Այսպիսով, լիովին կարելի է համաձայնվել

Հիթոնի համեմատության հետ, քանի որ ախտորոշիչ թեստն ուսուցչին ցույց է տալիս աշակերտների առկա գիտելիքների վիճակը: Չի ակնկալվում, որ սովորողները գերազանց կներկայացնեն ախտորոշիչ թեստի պատասխանները:

Նիկ Անդերհիլը նշում է, որ ախտորոշիչ թեստի ամենակարևոր տարրն այն է, որ թեստի ավարտից հետո սովորողները պետք է ընկճվածություն չզգան: Դրանից ելնելով՝ շատ հաճախ ուսուցիչները ախտորոշիչ թեստերը չեն գնահատում և երբեմն թեստի արդյունքները ցույց չեն տալիս աշակերտներին, եթե նրանք չեն խնդրում ուսուցչին վերադարձնել այն:

Այսպիսի թեստեր կազմելը բավականին դժվար է, քանի որ թեստը պետք է ընդգրկի աշակերտների գիտելիքների ողջ ծավալը:

Եզրափակելով միտքը՝ մենք կարող ենք նշել, որ ախտորոշիչ թեստերի արդյունքները շատ կարևոր են հետագա ուսումնական գործընթացը ճիշտ կազմակերպելու համար:

2. Ձևավորող/առաջընթացի թեստ

Այս տեսակի թեստավորումն օգտագործվում է դասի ընթացքում՝ սովորողների առաջադիմությունը գնահատելու համար: Ձևավորող թեստավորման շնորհիվ ուսուցիչը հասկանում է, թե սովորողները որքանով են յուրացրել թեման: Այս թեստավորումն իրականացվում է տարվա ընթացքում՝ սովորողների զարգացումը ստուգելու համար: Ըստ Չարլզ Ալդերսոնի՝ ձևավորող/առաջընթացի թեստը ցույց է տալիս ուսուցչին, թե արդյոք աշակերտները հաջողությամբ են սովորել վերջերս դասավանդվող նյութը: Հիմնականում ուսուցիչը մտադիր է ստուգել դասավանդված որոշակի թեմաներ, այլ ոչ թե ընդհանուր նյութը, որը ընդգրկված է ուսումնական տարվա ծրագրում: Ուսուցիչը կարող է ակնկալել, որ իր աշակերտները կստանան բավականին բարձր միավորներ: Այս թեստի արդյունքները ուսուցչին ցույց են տալիս, թե աշակերտները որքանով են յուրացրել նյութը, արդյոք անհրաժեշտ է լրացուցիչ պրակտիկա՝ նոր նյութ սկսելու փոխարեն: Ձևավորող/առաջընթացի թեստերի անցկացման անհրաժեշտությունը որոշում է դասավանդող ուսուցիչը:

Այնուամենայնիվ, մենք կարող ենք պնդել, որ ձևավորող/առաջընթացի թեստը ուսումնական գործընթացի անխուսափելի մասն է: Հարկ եմ համարում նշել, որ ձևավորող/առաջընթացի թեստը նպաստում է նյութի յուրացմանը: Թեստին պատրաստվող աշակերտները նորից կրկնում են նյութը, և հավանականություն կա, որ այն կարող է փոխանցվել նրանց երկարաժամկետ հիշողությանը: Ավելին, նման տեսակի թեստերը կարող են ոգևորել աշակերտներին, քանի որ հաջողությունը կգարգացնի նրանց վստահությունը սեփական գիտելիքների նկատմամբ:

Այս թեստի արդյունքները կարող են ահագանգ հանդիսանալ ուսուցչի համար, եթե դասարանի մեծամասնությունը բավականին ցածր գնահատական է ստացել: Ուսուցիչը պետք է զգույշ լինի: Սա կարող է ազդանշան լինել, որ ուսուցման մեջ կա՛մ ինչ -որ բան սխալ է , կա՛մ աշակերտները ցածր մոտիվացիա ունեն , կա՛մ ծույլ են:

3. Վերահսկող/ համեմատական թեստ

Համեմատական թեստավորումն իրականացվում է այն ժամանակ, երբ դասարանն ավարտում է ամբողջ թեման կամ թեմայի գլխավոր հատվածը: Թեստի արդյունքների շնորհիվ ուսուցիչը հասկանում է, թե սովորողները որքանով են յուրացրել նյութը:

Ի տարբերություն ախտորոշիչ թեստերի, ակնկալվում է, որ սովորողները նյութն ամբողջովին յուրացրած պետք է լինեն, քանի որ տվյալ նյութին տրամադրվել է մի քանի դասաժամ:

4. Ամփոփիչ թեստ

Այս թեստն օգտագործվում է ուսումնական տարվա ավարտին՝ գնահատելու համար, թե ընդհանուր առմամբ սովորողները որքան նյութ են յուրացրել: Այն հավաքականորեն ընդգրկում է այն ամենը, ինչի վրա սովորողները ժամանակ են ծախսել ամբողջ տարվա ընթացքում:

Այս թեստերն անցկացվում են դասարանի, դպրոցի կամ հանրապետության բոլոր սովորողների համար, որպեսզի բոլորը հավասար հնարավորություն ունենան ցույց տալու, թե ինչ գիտեն և ինչ կարող են անել: Ակնկալվում է, որ սովորողները

թեստային առաջադրանքները կատարելիս ցույց կտան իրենց բարձր գիտելիքներն ու հմտությունները՝ պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան:

Քանի որ ամփոփիչ թեստերն ընդգրկում են տվյալ մակարդակի ուսուցման հասկացությունների ամբողջ շրջանակը, նրանք չեն կարող խորապես գնահատել որևէ առանձին հասկացություն: Այսպիսով, հետադարձ կապը ոչ մի տեղ այնքան հարուստ կամ կառուցողական չէ, որքան ախտորոշիչ կամ ձևավորող թեստի դեպքում: Փոխարենը, ամփոփիչ թեստերը ծառայում են՝ տվյալ կրթական մակարդակում սովորողների գիտելիքների վերջնական ստուգման համար:

Սովորողների կատարողականի ամբողջական պատկերացում կազմելու համար անհրաժեշտ է չորս տարբեր տեսակի թեստերի հավասարակշռություն: Թեստերի յուրաքանչյուր տեսակ տարբերվում է՝ կախված նպատակից, ժամկետներից, գիտելիքների մակարդակից և սովորողի սպասելիքներից: Թեև յուրաքանչյուր տեսակ առաջարկում է կարևոր հետադարձ կապ, իրական արժեքը կայանում է այս բոլոր տվյալների համադրման մեջ: Ախտորոշիչ թեստի միջոցով կարող եք որոշել, թե սովորողն արդեն ինչ գիտի և ինչ պետք է սովորի հաջորդ փաժնում:

Ձևավորող թեստերը օգնում են ուսուցիչներին և ծնողներին ամեն օր հետևել սովորողի առաջընթացին:

Վերահսկող/համեմատական թեստավորումը կարող է օգտագործվել որպես վաղ ցուցանիշ այն բանի, թե արդյո՞ք սովորողը հասել է դասի նպատակներին՝ թույլ տալով ծնողներին և ուսուցիչներին վերաիմաստավորել այն հասկացությունները, որոնցում սովորողը կարող է դժվարանալ:

Լավագույն դեպքում, նախքան ամփոփիչ թեստավորումը ուսուցիչն ու ծնողները պետք է արդեն իմանան, թե սովորողը որքանով է յուրացրել նյութը: Ամփոփիչ թեստավորումը տալիս է գիտելիքի վերջնական հաստատումը:

Թեստավորումն բառը լսելիս պետք չէ մտածել միայն ամփոփիչ թեստավորման մասին: Այն բոլոր չորս ձևերի և ստացած հետադարձ կապի

կարևորությունն է, որի շնորհիվ կարելի է պատկերացում կազմել սովորողի ավելի խորը և ամբողջական գիտելիքների մասին:

2. ԹԵՍԵՏԵՐԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Դասական թեստաբանության մեջ սովորաբար նշվում են թեստի որակի հետևյալ հիմնական ցուցանիշները.

1.

վավերականություն,

2. հուսալիություն,

3. գործնականություն (նպատակահարմարություն):

1. Վավերականությունը, որը երբեմն կոչվում է արդյունավետություն, պիտանիություն, համարժեքություն, ընկալվում է որպես հարցերի պատասխան. արդյո՞ք ծրագրի բովանդակության, դասագրքի ամենակարևոր տարրերը ներկայացված են այս թեստում. որքանո՞վ են թեստի արդյունքները կանխատեսելի:

Համաձայն լեզվաբան Վիերի՝ վավերականությունը լինում է հինգ տեսակ.

ա. կառուցվածքի վավերականություն

Կառուցվածքի վավերականությունն այն հիմքն է, որի վրա հիմնված է թեստը. դա թեստային առաջադրանքների կառուցման մեկնարկային կետն է: Հեղինակը ենթադրում է, որ սկզբում պատշաճ կերպով կազմված թեստը որևէ դժվարություն չի առաջացնի դրա կառավարման և հետազայում գնահատման ժամանակ:

բ. բովանդակության վավերականություն

Բովանդակության և կառուցվածքի վավերականությունները սերտորեն կապված են և երբեմն նույնիսկ համընկնում են միմյանց հետ: Խոսելով բովանդակության վավերականության մասին՝ պետք է շեշտել, որ դա թեստերի անխուսափելի տարրն է: Սովորողների գիտելիքները ստուգելու համար պետք է ընտրել այն, ինչ սովորեցվել է: Ուսուցիչը չպետք է վերցնի խրթին կտորներ, որոնք կա՛մ

միայն մեկ անգամ են նշվել, կա՛մ ընդհանրապես չեն քննարկվել դասարանում, չնայած որ թեմային են պատկանում: Նա չպետք է մոռանա, որ թեստը պատժի միջոց չէ:

գ. դեմքի վավերականություն

Դեմքի վավերականությունը, ըստ Վիերի, տեսություն չէ կամ նմուշների ձևավորում: Քննվողներն ու ուսուցիչները տեսնում են թեստը: Սա հանգեցնում է թեստի վերաբերյալ բանավեճերի և քննարկումների, նպաստում է ուսուցիչների համագործակցությանը և նրանց գաղափարների և փորձի փոխանակմանը:

դ. հետադարձ լվացման վավերականություն

Հետադարձ լվացման էֆեկտն այն ազդեցությունն է, որն ունի թեստը սովորողների ուսուցման ձևի վրա (օրինակ՝ դասավանդումն արտացոլում է թեստը, քանի որ ուսուցիչները ցանկանում են, որ իրենց աշակերտները հանձնեն քննությունը): Հետադարձ լվացումը թեստավորման ազդեցությունն է դասավանդման և ուսուցման գործընթացի վրա: Դա կարող է լինել և՛ բացասական, և՛ դրական: Եթե թեստը համարվում է էական տարր, ապա դրան պատրաստվելը խլում է ժամանակի մեծ մասը, իսկ դասավանդման և ուսուցման այլ գործողություններ անտեսվում են: Սա արդեն սովորական իրավիճակ է մեր երկրի դպրոցներում, քանի որ մեր ուսուցիչները կանգնած են կենտրոնացված քննությունների առջև, և այն ամենը, ինչ նրանք պետք է անեն, դա իրենց աշակերտներին նախապատրաստելն է: Այսպիսով, ուսուցիչը սկսում է կենտրոնանալ զուտ այն նյութի վրա, որը կարող է հանդիպել քննական թեստերում:

Ըստ Հյուզի՝ հետադարձ լվացման բացասական կողմից բացի կա նաև դրական կողմը: Դա կարող է լինել բոլորովին նոր դասընթացի ստեղծում, որը նախատեսված է հատկապես սովորողների համար՝ վերջին քննությունները հանձնելու նպատակով: Ավարտական քննությունների թեստերը պարտադրում են ուսուցչին վերակազմակերպել դասընթացը, ընտրել համապատասխան գրքեր և գործողություններ՝ սահմանված նպատակին հասնելու համար: Ավելին, նա ընդգծում է ուսուցման և թեստավորման միջև գործընկերության կարևորությունը: Ուսուցումը պետք է համապատասխանի թեստավորման կարիքներին:

ե. միավորումների սանդղակավորման վավերականություն

Վավերականության այս տեսակը սերտորեն կապված է այն չափանիշի և գնահատման հետ, որը ուսուցիչն օգտագործում է թեստը գնահատելու համար: Դա կարող է նշանակել, որ ուսուցիչը պետք է մշակի գնահատման որոշակի համակարգ և, ավելին, պետք է բացատրի, թե ինչն է նա համարում կարևոր, որը արժե գնահատել և ինչու: Սովորաբար ուսուցիչները նախագծում են իրենց գնահատման համակարգը: Ուսուցիչը կարող է ունենալ հատուկ աղյուսակ՝ կետերով և համապատասխան գնահատականներով: Այս թեմային նվիրված մեթոդմիավորման նիստերին ուսուցիչները միասին որոշում են չափման միավորները, իսկ ամբողջ ուսումնական տարվա ընթացքում պահպանում են նույն սկզբունքները: Ավելին, ուսուցիչները պետք է աշակերտներին ծանոթացնեն իրենց գնահատման համակարգին, որպեսզի աշակերտները տեղյակ լինեն, թե ինչ են իրենցից սպասում:

2. Որակի կարևոր քանակական ցուցանիշը հուսալիությունն է, որը հասկացվում է որպես թեստերի արդյունքների որոշակի կայունություն և հետևողականություն:

Արդյունքները չպետք է տարբերվեն ժամանակի փոփոխության ընթացքում: Օրինակ՝ թեստը չի կարելի համարել հուսալի, եթե սովորողների կողմից թեստը լրացնելիս առաջին անգամ հավաքած միավորը տարբերվում է երկրորդ անգամ ստացած գնահատականից, չնայած սովորողների գիտելիքները բոլորովին չեն փոխվել: Ավելին, հուսալիությունը կարող է ձախողվել թեստի ոչ պատշաճ ձևավորման (անհասկանալի հրահանգներ, հարցեր և այլն) պատճառով:

Թեստի հուսալիության վրա ազդող հիմնական գործոններն են.

ա) ներկայացուցչական նմուշ, այսինքն՝ ծրագրի նյութի հնարավոր առավելագույն լուսաբանումը և թեստավորվող սովորողների ներկայացուցչական նմուշը, այսինքն՝ ներկայացնել սովորողների և՛ ուժեղ, և՛ թույլ կողմերը, որոնց համար թեստը նախատեսված է,

բ) առաջադրանքների քանակը: Որքան մեծ է առաջադրանքների քանակը, այնքան ավելի հուսալի է թեստը,

զ) առաջադրանքների դժվարությունները: Ավելի բարդ թեստը սովորաբար ավելի հուսալի է, քան հեշտը, պայմանով, որ թեստի բոլոր տարրերն ունենան բավականաչափ տարբերակիչ ունակություն: Այնուամենայնիվ, ավելի կարևոր է, որ թեստում առաջադրանքների համաչափ բաշխում լինի՝ ըստ դրանց դժվարության,

դ) թեստավորվողների պատրաստվածության մակարդակի միատարրության աստիճանը: Միատարր աշակերտների դեպքում թեստի հուսալիությունը նվազում է, հատկապես, եթե թեստը ավելի բարդ է, քան օպտիմալը (ճիշտ պատասխանների 50-60% -ը),

ե) թեստի հանձնարարությունների տարբերակման ունակությունը,

զ) թեստավորման արտաքին պայմանների կայունությունը՝ բանավոր ցուցումներ, դրդապատճառներ, թեստավորման համար հատկացված ժամանակ:

3. Թեստի գործնականություն/նպատակահարմարություն ասելով՝ հասկանում ենք հետևյալ որակները.

ա) թեստի առաջադրանքների մատչելիությունը,

բ) թեստի կազմման համեմատական պարզությունը,

գ) թեստի անցկացման հնարավոր պայմանների առկայությունը,

դ) հարցաթերթիկների ստուգման, թեստի արդյունքների հաշվարկման և արդյունքների ամփոփման համեմատական մատչելիությունը:

Թեստի բոլոր գործառույթների առավել արդյունավետ իրականացման համար պետք է պահպանվեն հետևյալ հիմնական սկզբունքները.

ա) կազմել և կիրառել միայն այնպիսի թեստեր, որոնք բավարար որակով են, հուսալի և վավեր թեստավորման նպատակների ու խնդիրների, ինչպես նաև ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների տեսանկյունից,

բ) թեստերի մշակման, անցկացման և արդյունքների մշակման սովորական ընթացակարգերի պահպանումը,

զ) վերահսկողության թեստային և ոչ թեստային ձևերի օպտիմալ հարաբերակցությանը, այսինքն՝ թեստերի օգտագործումը միայն այն դեպքում, երբ դա հիմնավորված է,

դ) վերահսկողության ընդհանուր դիդակտիկ սկզբունքների պահպանում՝ (օրինաչափություն, համակարգվածություն, գործունեություն, գիտակցություն և այլն) թեստերի վերահսկողության կազմակերպման մեջ:

Հետևողականության, նպատակասլացության, համակարգվածության սկզբունքների, թեստավորման մակարդակների միջև փոխհարաբերությունների խախտումը բերում է պատահական, ընտրովի արդյունքների, որոնք չեն տալիս սովորողների գիտելիքների օբյեկտիվ գնահատականը: Ցանկացած թեստ պետք է լինի դրական: Դրանց արդյունքները պետք է հանգեցնեն ուսուցման մեթոդների, ուսումնական ծրագրի և նյութի կատարելագործմանը:

Ավելին, աշակերտներին փորձարկելով՝ ուսուցիչները պետք է տեղյակ լինեն, որ աշակերտների գիտելիքները ստուգելու հետ միասին թեստը կարող է բացասաբար ազդել նրանց վրա: Ուսուցիչները պետք է նախագծեն այնպիսի թեստ, որը կարող է խրախուսել աշակերտներին, բայց ոչ թե ստիպել նրանց հուսալքվել: Թեստավորումը պետք է լինի ընկեր, ոչ թե թշնամի:

Այսպիսով, վավերականության, հուսալիության և գործնականության հարցը շատ կարևոր է որակյալ թեստեր ստեղծելու համար: Թեստը պետք է չափի այն, ինչ ենթադրվում է չափել, բայց ոչ ուսանողների կարողություններից դուրս գիտելիքները: Ավելին, թեստը կլինի իսկական ցուցիչ՝ արդյո՞ք ուսուցման գործընթացն ու ուսուցչի աշխատանքը արդյունավետ են:

3. ԹԵՍՏԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Թեստերի համար նյութեր պատրաստելը թեստ կազմելու գործընթացի ամենակարևոր փուլերից է: Մշակողները պետք է հասկանան, թե յուրաքանչյուր

առաջադրանք ինչ բովանդակություն կամ հմտություն է ստուգում: Միսալ է կարծել, որ ավելի լավ է առաջադրանքներ կազմել մի քանի գիտելիքներ ստուգելու համար: Յուրաքանչյուր առաջադրանք պետք է ստուգի կոնկրետ գիտելիք: Չափման առարկայի անորոշությունը կարող է հանգեցնել ձևակերպման երկիմաստության, ինչը զցում է բուն թեստի որակը և ազդում չափման արդյունքների վրա:

Կախված թեստավորման նպատակներից և ստուգվող նյութերի բովանդակությունից՝ ընտրվում է թեստային առաջադրանքների օպտիմալ ձևեր: Թեստավորողը կարող է թեստում օգտագործել ինչպես մեկ, այնպես էլ մի քանի տարբեր ձևեր: Ձևերի ընտրությունը մեծապես կախված է արդյունքների ստուգման, հավաքման և մշակման տեխնոլոգիայից: Գիտելիքներ ստուգող թեստերում ավելի հաճախ օգտագործվում են փակ թեստեր՝ մեկ կամ մի քանի պատասխանի ընտրությամբ, ինչպես նաև բաց առաջադրանքներով, երբ հարցվողներն իրենք են լրացնում պատասխանը: Ամենահեշտը փակ առաջադրանքներով թեստերի ստուգումն է, քանի որ կա արդյունքների ստուգման և մշակման համակարգչային տեխնոլոգիա: Ամենադժվարը բաց ձևի առաջադրանքներն են՝ ազատորեն ընդլայնված պատասխանով, որտեղ անհրաժեշտ է ներգրավել փորձագետների: Իսկ դա մեծացնում է ստուգման ժամանակը և նյութական ծախսերը:

Թեստային առաջադրանքները դասակարգվում են.

1. փակ տիպի (երբ սովորողը պետք է պատրաստի տարբերակներից ընտրի ճիշտ պատասխանը)

2. բաց տիպի (երբ սովորողը ինքն է գտնում պատասխանը և գրում թեստի մեջ):

Փակ առաջադրանքներն իրենց հերթին բաժանվում են.

1. թեստեր, որոնցում կարող են ընտրել պատասխանի մեկ տարբերակ:

Պատասխանը վավեր է, եթե սովորողը ճիշտ է ընտրել այն:

Օրինակ՝

Նշվածներից ո՞րը պոեմ չէ:

1) ,Հարձրե (Դ. Վարուժան)

2) ,Թմրկաբերդի առումըն (Հ. Թումանյան)

3) ,Արա Գեղեցիկե (Ն. Զարյան) 4) ,Դանթեական առասպելե(Ե. Զարենց)

2. թեստեր, որոնցում կարող են ընտրել պատասխանի մի քանի ճիշտ տարբերակներ: Թեստի պատասխանը կարող է հաշվարկվել միայն այն դեպքում.

ա) բոլոր ճիշտ պատասխանները տրված են,

Օրինակ`

Ստորադաս նախադասություններից քանի՞սն են ստորադասական շաղկապով կապակցվել գերադասին:

- *Եթե հավատում ես ճշմարտության գործությանը, հոգուդ վրա մեղք մի վերցրո՛ւ:*
- *Ծերունին , որ տարիքի մեծության հետ ունի մտքի կատարելություն, գովեստի է արժանի:*
- *Սեփական անձի մասին զգույշ ու չափավոր պետք է խոսել, որ խոսքերն ինքնագովեստի չվերածվեն:*
- *Գիտուն մեկը, որ պատրաստվել է մի երևելի խնդրի մասին խոսել, յուրաքանչյուր բառ պիտի կշռի:*

1) *մեկը*

2) *երկուսը*

3) *երեքը*

4) *չորսը*

բ) յուրաքանչյուր ճիշտ պատասխանի համար տրվում է միավոր.

Օրինակ`

Ընդգծել Վարդան Այգեկցու առակները /1 միավոր, յուրաքանչյուրը՝ 0,25 միավոր/:

,Եզն և ձիւն, ,Բշխանն ու այրի կիւնրե, ,Բամբակենիւն և սոսիւնե, ,Ոսկիւն և ցորենրե, ,Բմաստուն զինվորրե, ,Արջ և մրջյունե, ,Դատաստանագիրքե, ,Գող քահանան և այրի կիւնրե:

գ) յուրաքանչյուր սխալ պատասխանի համար հանվում է միավոր.

Օրինակ`

Ընդգծեք այն բառերը, որտեղ է-ն արտասանվում է (1 միավոր, սխալը՝ 0. 1

*միավոր): Ջուգերգ, վրաերթ, անենթակա, չվերթ,
պարեղանակ, համերկրացի,*

էլեկրաեռակցել, շաքարեղեգ, աներես, զարկերակ:

3. Համապատասխանություն հաստատել (ձախ և աջ կողմերում տրված հասկացությունները համապատասխանեցնել).

- հեղինակներ-ստեղծագործություններ,
- տարեթվեր-դեպքեր,
- տեքստեր-նկարագրություններ,
- հեղինակներ-մեջբերումներ

Օրինակ՝

Գրական ո՞ր հերոսը որ ստեղծագործությունից է:

<i>ա. Արբակ</i>	<i>1. ,Գևորգ Մարգարետունիե (Մուրացան)</i>
<i>բ. Շուշանիկ</i>	<i>2. ,Վարդանանքե (Դ. Դեմիրճյան)</i>
<i>գ. դայակ Սեդա</i>	<i>3. ,Հին աստվածներե (Լ. Շանթ)</i>
<i>դ. իշխանադուստր Սեդա</i>	<i>4. ,Սամվելե (Ըաֆֆի)</i>

4. Հաջորդականության որոշում (սովորողին առաջարկվում են մի շարք հասկացություններ, ամսաթվեր, բառեր, որոնք նա պետք է տեղադրի ճիշտ հաջորդականությամբ).

- իրադարձությունների ժամանակագրական հաջորդականության հաստատում,
- տրամաբանական հաջորդականության հաստատում:

Օրինակ՝

Նշել թվերը ըստ տողերի ճիշտ հաջորդականության:

- 1. Լինե՞ր մանկան արդար քուն*
- 2. Լինե՞ր հեռու մի անկյուն*
- 3. Հաշտ ու խաղաղ մարդկություն*
- 4. Երագի մեջ երջանիկ*

5. Այլընտրանքային պատասխան (սովորողին առաջարկվում է յուրաքանչյուր տրված հարցի համար նշել ճիշտ է, Միսալ է, Չգիտեմ (պնդումների փունջ):

Օրինակ՝

Տրված 3 պնդումներից յուրաքանչյուրի համար ընտրիր ճիշտ է, Միսալ է, Չգիտեմ տարբերակներից որն է մեկը:

1. Ուղղագրությունը ճիշտ գրելու և արտասանելու կանոնների ամբողջությունն է:
2. **Ա, ի, ու** ձայնավոր հնչյուններից հետո լավող յ երբեմն գրվում է, երբեմն՝ ոչ:
3. *Բառամիջում է գրվում է բոլոր այն դեպքերում, եթե այն առանձին արմատի սկզբնատառ է:*

Բաց տիպի առաջադրանքներ.

1. Առաջադրանքներ, որոնցում սովորողը մուտքագրում է մի փոքր արտահայտություն, բառ կամ խորհրդանիշ՝ որպես համատեքստին հավելում (Օրինակ՝ տեղադրվում է բաց թողնված տառ, կետադրական նշաններ, բացակայող բառ և այլն):

Օրինակ 1՝

Լրացնել բաց թողած տառերը և ընդգծել այն բառերը, որոնցում գրվում է օ (2 միավոր, սխալը՝ 0,2 միավոր)

Գիշեր-թիկ, հանապագ-րյա, հանապագ-րդ, երկար-րյա, երկվ-րյակ,անձրև-րդ, ան-թի, ինքն-քսիդացում, հ-դս ցնդել, ան-թ:

Օրինակ 2՝

Նշել Ֆրիկի երկու բանաստեղծություն՝ իրենց զուգահեռ վերնագրերով (2 միավոր, յուրաքանչյուր ճիշտ պատասխանը 1 միավոր):

.....
.....

2. Ազատորեն արտահայտելու հնարավորություն, որտեղ սովորողը շարադրում է հարցի պատասխանը: Հաճախ շարադրանքը կարող է սահմանափակվել նիշերի կամ բառերի քանակով:

Օրինակ՝

Ներկայացնել Այգեկցու ,Իշխան ու այրի կինը՝ առակի սյուժեն և մեկնաբանել (2

միավոր):

---

4. ԹԵՍՏԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Թեստային առաջադրանքը պետք է ձևակերպվի հակիրճ, գերադասելի է առանց բարդ նախադասությունների: Ավելի լավ է առաջադրանքը բաժանել մի քանի փոքր նախադասությունների: Եթե առաջադրանքը պարունակում է բազմաթիվ ,որըն, ,որտեղե, ,ինչե, շատ ստորակետեր, ապա դժվար կլինի հասկանալ և լուծել: Առաջադրանքը պետք է ձևակերպվի առանց կրկնությունների, կրկնակի ժխտման (ոչ - ոչ), բայց ավելի լավ է ընդհանրապես խուսափել մերժումից:

Օրինակ՝ Ֆրիկը անձնական քնարերգության սկզբնավորո՞ղը չէ:

Պատասխանի տարբերակներն են ,Այո-Ոչե: Սովորողի համար դժվար կլինի պատասխանել այս հարցին:

Անհրաժեշտ է ստուգել ինչպես առաջադրանքների, այնպես էլ պատասխանների ձևակերպումները, որպեսզի դրանք հուշող չլինեն սովորողի համար: Պետք է համոզված լինել, որ մի առաջադրանքը մեկ այլ առաջադրանքի պատասխանը չէ:

Թեստում ցանկալի է ներառել տարբեր տեսակի առաջադրանքներ, ինչպես նաև խուսափել մեծ թվով պարզ առաջադրանքներից՝ թեստի օբյեկտիվությունը բարձրացնելու համար:

Չափազանց անցանկալի է թեստի մեջ ներառել թակարդ առաջադրանքներ և հարցեր: Սա մասնագիտական չէ և նվազեցնում է սովորողների վստահությունը թեստի, ուսուցչի և ընդհանրապես թեստավորման նկատմամբ:

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Սույն հետազոտությամբ փորձեցինք քննարկել դպրոցում օգտագործվող որոշ թեստերի տեսակները, նրանց մշակման սկզբունքներն ու ձևերը: Հետազոտությունում ներկայացվում է, թե ինչու պետք է աշակերտների գիտելիքները ստուգվեն թեստերի միջոցով, ինչ հետևանքներ կարող են ունենալ թեստերը և ում վրա նրանք հիմնականում կարող են ազդել: Քննարկվեցին թեստավորման պատճառները, ընդգծվեցին ուսումնական գործընթացում թեստային աշխատանքների նշանակալի դերը, դրանց դրական և բացասական կողմերը:

Պետք է նշել, որ թեստային աշխատանքները շատ կարևոր և օգտակար են հատկապես լեզվի ուսուցման գործընթացում: Դրանք ցույց են տալիս, թե սովորողները որքան են սովորել դասընթացի ժամանակ, ինչպես նաև մատնանշում են ուսուցման գործընթացի ուժեղ ու թույլ կողմերը և օգնում ուսուցչին կատարելագործել այն: Թեստերը կարող են նպաստել սովորողների գիտելիքների ձեռքբերման գործընթացին և հանդիսանալ որպես գործիք՝ նրանց մոտիվացիան բարձրացնելու համար: Այնուամենայնիվ, թեստերի չափազանց շատ լինելը կարող է աղետալի լինել՝ ամբողջությամբ փոխելով սովորողների վերաբերմունքը ուսման նկատմամբ, հատկապես, եթե արդյունքները բավարար չեն լինում: Հազիվ թե գտնվի մի լեզվաբան, ով պնդի, որ գրավոր աշխատանքներից ամենամոտիվացնողն ու ուսուցանողը թեստային աշխատանքներն են: Կարծում եմ, որ բոլոր գրավոր աշխատանքների (թելադրություն, շարադրություն, փոխադրություն և այլն) համակցությամբ միայն կարելի է հասնել աշակերտների խոր և հիմնավոր գիտելիքների ձեռքբերմանը:

Լեզվաբան Հյուզը այն կարծիքին է, որ անհատը կարող է լինի փայլուն ուսանող, լավ տիրապետի անգլերենի իմացությանը, բայց իր նյարդայնության պատճառով ձախողի քննությունը կամ հակառակը՝ առանց թեստի լիարժեք ընկալման դրական

գնահատական ստանա: Ավելին, կարող է լինել առավել աղետալի դեպք, երբ սովորողը կարող է խաբել և օգտագործել իր հարևանի աշխատանքը:

Այնուամենայնիվ, թեստերից հնարավոր չէ ամբողջությամբ խուսափել, քանի որ դրանք ուսումնական գործընթացի ամենակարևոր տարրերից են:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Heaton, J. 1990. Classroom Testing. Longman
2. Hughes, A. 1989. Testing for Language Teachers. Cambridge University Press
3. Weir, C.1990. Communicative Language Testing. Prentice Hall
4. Underhill, N. 1987. Testing Spoken Language. Cambridge University Press
5. Hicks, D. Littlejohn, A. 1998. Cambridge English for Schools (CES). Teacher's Book. Level Two. Cambridge University Press.
6. Hicks, D. Littlejohn, A. 1997. Cambridge English for Schools (CES). Student's Book. Level Two. Cambridge University Press.
7. Alderson, J. Charles Testing and Teaching: The Dream and the Reality / J. Charles Alderson // Novelty. – 1998. – Vol. 5, № 4.
8. Аванесов В.С. Композиция тестовых заданий. Учебная книга для преподавателей вузов, учителей школ, аспирантов и студентов педвузов. – М.: Адепт, 1998.
9. Цатурова теста как средство контроля / Проблема контроля при обучении иностранным языкам в вузе. Саратов, 1984.
10. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. – М.: Народное образование, 2000.
11. Հայոց լեզու և հայ գրականությունը շտեմարան- մաս 1-ին, 2017թ.

ՄՆԱՅՈՐԴԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔԻ
ՍՏՈՒԳՈՒՄ

(ԱԽՏՈՐՈՇԻՉ ԹԵՍՏ)

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

10-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ /20 ՄԻԱՎՈՐ/

1. Ո՞ր մատենագիրն է ներկայացրել քրիստոնեության մուտքը /1 միավոր/:

---

2. Ո՞րն է առաջին հայատառ նախադասությունը /1 միավոր/:

---

3. Ի՞նչ լեզուների է տիրապետել Մեսրոպ Մաշտոցը /1 միավոր/:

---

4. Ո՞վ է հայ նոր գրականության հիմնադիրը, ո՞րն է նրա հանճարեղ գործը /1 միավոր, յուրաքանչյուրը՝ 0,5/:

---

5. Ո՞ր այբուբենի տառերի հաջորդականությամբ է Մեսրոպ Մաշտոցը դասավորել իր ստեղծած նշանագրերը /1 միավոր/:

- 1) լատինական
- 2) հունական
- 3) ասորական
- 4) պարսկական

6. Ըստ հաջորդականությամբ թվարկել 5-րդ դարի պատմիչներին /2 միավոր, սխալ՝ 0,4/:

---

7. Գրիգոր Նարեկացու ո՞ր տաղից է տրված հատվածը /1 միավոր/:

*Աչքն ծով ի ծով ծիծաղախիտ
Ծաւալանայր յառաւօտուն,
Երկու փայլակն անարեգական նման.
Շողն ի ժմին իջեալ յառաւօտէ լոյս:*

- 1),Տաղ Հայտնությանե
- 2),Տաղ Հարությանե
- 3),Մեղեղի ծննդյանե
- 4),Տաղ Վարդավառիե

8. Ի՞նչով է ավարտում Խորենացին իր ,Հայոց պատմությունն աշխատությունը /1 միավոր/:

---

9. Ո՞ւմ խոսքերն են. ,Չկա ստույգ պատմություն առանց ժամանակագրությանե /1 միավոր/:

- 1) Եղիշե
- 2) Խորենացի
- 3) Փարպեցի
- 4) Բուզանդ

10. Ո՞ր հեղինակը որ դարաշրջանում է ապրել և ստեղծագործել /1 միավոր/:

ա. Խորենացի

1. 18-րդ դար

բ. Մ. Նալբանդյան

2. 5-րդ դար

գ. Սայաթ-Նովա
դ. Քուչակ

3. 16-րդ դար
4. 19-րդ դար

11. Գրել Մ. Նալբանդյանի ,Ազատությունե բանաստեղծության վերջին տունը /2 միավոր/:

---

12. Ի՞նչ խնդիր չի քննարկվում Խ. Աբովյանի ,Վերք Հայաստանե վեպի ,Հառաջաբանումե /1 միավոր/:

- 1) Հայրենասիրություն
- 2) Լեզու
- 3) Հերոսի ընտրություն
- 4) Բովանդակություն

13. ,Սասնա ծռերե էպոսի ո՞ր հերոսն է ծնվում ձեռքի ասիում մի կաթիլ արյուն սեղմած /1 միավոր/:

- 1) Բաղդասար
- 2) Մեծ Մհեր
- 3) Դավիթը

4) Փոքր Մհեր

14. Տեղադրել բաց թողնված բառերը /2 միավոր/:

Երկներ ..... , երկներ.....,

Երկներ և ծովն ծիրանի.

Երկն ի ծովուն ուներ և ..... եղեգնիկ.

Ընդ եղեգան փող ..... ելաներ,

Ընդ եղեգան փող ..... ելաներ,

Եւ ի բոցոյն վազեր..... պատանեկիկ...

15. Մասնա ծոերե կպոսի նշված հերոսներից ո՞րը ում կինն է /1 միավոր/:

1. Դեղձուն-Ծամ

ա. Սասունցի Դավիթ

2. Արմաղան

բ. Փոքր Մհեր

3. Խանդուբ

գ. Սանասար

4. Գոհար

դ. Մեծ Մհեր

16. Նշել թվերը՝ ըստ տողերի ճիշտ հաջորդականության /2 միավոր/:

1. Եկաւ ի գլուխս ելաւ, ի ըղեղս ելաւ թառեցաւ,

2. Երբ սերն ի յաշխարհ եկաւ, եկաւ իմ սիրտըս բնակեցաւ,

3. Աչիցս արտասուք ուզեց, նա արիւն ի վար վաթեցաւ,

4. Ապա յիմ սրտէս ի դուրս՝ յերկրրէ յերկիր թափեցաւ